

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-540/19 – 1

Kohtuasi C-540/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

16. juuli 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

5. juuni 2019

Vastustaja ja määruskaebuse esitaja:

WV

Taotluse esitaja ja vastustaja määruskaebemenetluses:

Landkreis Harburg

BUNDESGERICHTSHOF

KOHTUMÄÄRUS

[...]

perekonnaõiguse asjas

WV, [...] (Austria),

vastustaja ja määruskaebuse esitaja,

[...]

versus

Landkreis Harburg, [...] Winsen (Luhe),

ET

taotluse esitaja ja vastustaja määruskaebemenetluses,

[...]

[lk 2] Bundesgerichtshofi XII kolleegium (edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“) tegi järgmise [...]

kohtumääruse:

I. Menetlus peatatakse.

II. Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT 2009, L 7, lk 1; edaspidi „määrus nr 4/2009“) artikli 3 punkti b tõlgendamise kohta järgmine eelotsuse küsimus:

Kas avalik-õiguslik asutus, kes on elatist saama õigustatud isikule maksnud avaliku õiguse normide alusel sotsiaaltoetusi, saab kooskõlas määruse nr 4/2009 artikli 3 punktiga b tugineda asja allumisele elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule, kui ta sotsiaalabi andmisest tulenevalt esitab elatist maksuma kohustatud isiku vastu regressi korras elatist saama õigustatud isiku tsiviilõigusliku elatisenõude, mis on talle üle läinud seaduse alusel? **[lk 3]**

Põhjendused

- 1 I. Asjaolud
- 2 Taotluse esitaja on sotsiaalabi andva kohaliku asutusena avalik-õiguslik asutus. Nõudeõiguse üleminekust tulenevalt esitab ta vastustaja vastu ajavahemiku eest alates 2017. aasta aprillist ülenejale sugulasele makstava elatise nõude.
- 3 Vastustaja 1948. aastal sündinud ema (edaspidi „sotsiaalabi saaja“) elab alates 2009. aastast Kölni vanade- ja hooldekodus. Ta saab taotluse esitajalt jooksvalt sotsiaalabi sotsiaalseadustiku 12. raamatu (Zwölftes Buch Sozialgesetzbuch, edaspidi „SGB XII“) alusel, kuna tema enda sissetulek (sotsiaalkindlustuspension, hooldushüvitis, riikliku hoolduskindlustuse hüvitis) ja tema vara ei ole hooldekodu kulude katmiseks piisav. Vastustaja elab Viinis (Austria).
- 4 Taotluse esitaja esitab vastustaja vastu käesolevas menetluses nõude tasuda ajavahemiku eest 2017. aasta aprillist kuni 2018. aasta aprillini tasumata elatis summas 8510 eurot ning alates 2018. aasta maist jooksvalt igakuine toetus summas 853 eurot. Taotluse esitaja väidab, et sotsiaalabi saaja elatisenõue, millega nõuti ülenejale sugulasele makstavat toetust ning mis oli adresseeritud vastustajale, läks SGB XII § 94 lõike 1 alusel üle talle, kuna ta maksis sotsiaalabi saajale käesolevas asjas kõnealusel ajavahemikul jooksvalt sotsiaaltoetusi

summas, mis on nõutud elatise summast tunduvalt suurem. Vastustaja väidab, et Saksa kohtutel puudub rahvusvaheline kohtualluvus. [lk 4]

5 Amtsgericht (esimese astme kohus) leidis, et rahvusvahelise kohtualluvuse sätete kohaselt ei allu asi Saksa kohtutele, ja jättis taotluse vastuvõetamatusesse tõttu läbi vaatamata. Amtsgericht (esimese astme kohus) märkis, et välistatud on eelkõige määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b kohane kohtualluvus, kuna õigustatud isikuks viidatud sätte tähenduses on vaid ülalpidamist saama õigustatud isik ise, mitte aga avalik-õiguslik asutus, kes esitab talle seaduse alusel üle läinud nõuded regressi korras. Taotluse esitaja kaebuse alusel tühistas Oberlandesgericht (liidumaa kõrgeim üldkohus) vaidlustatud otsuse ja saatis asja uueks otsustamiseks tagasi Amtsgerichtile (esimese astme kohus). Oberlandesgericht (liidumaa kõrgeim üldkohus) leiab, et rahvusvahelise kohtualluvuse sätete kohaselt allub asi Saksa kohtutele, kuna ülalpidamist saama õigustatud sotsiaalabi saajale määruse nr 4/2009 artikli 3 punktidest a ja b tulenevat õigust valida, kas esitada oma poja vastu elatise nõue oma elukoha järgsele pädevale Saksa kohtule või vastustaja elukoha järgsele pädevale Austria kohtule, saab kasutada ka taotluse esitaja, kellele on elatise nõue üle läinud.

6 Selle otsuse peale esitas vastustaja menetlusloa saanud määruskaebuse, millega ta palub Amtsgerichti (esimese astme kohus) otsus jõusse jätta.

7 II. Esitatud nõue

8 Saksamaa tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „BGB“) § 1601 kohaselt on otsejoones sugulastel üksteise suhtes ülalpidamiskohustus. BGB § 1610 kohaselt määratakse ülalpidamise ulatus kindlaks ülalpidamist saama õigustatud isiku tavalisest elulaadist lähtudes. Hooldekodus elava vanema elulaad määratakse Bundesgerichtshofi (Saksamaa kõrgeim üldkohus) väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kindlaks lähtudes tema paigutamisest hooldekodusse. [lk 5] Sellise isiku ülalpidamisvajadus BGB § 1610 tähenduses kattub seega reeglina hooldekodusse paigutamise kuludega, millele lisandub väiksem rahasumma hooldekodu teenustega hõlmamata vajaduste rahastamiseks [...]. Kui hooldust vajav vanem ei suuda oma hooldekodus elamise kulusid omaenda sissetuleku ja varaga täielikult katta, on tal kooskõlas SGB XII 7. peatükiga (§ 61 jj) täiendavalt õigus taotleda hoolduseks ette nähtud abi kujul sotsiaalabi. Sellisel juhul võib kõne alla tulla tsiviilõiguslike elatise nõuete esitamine laste vastu, mille kohta sätestab SGB XII § 94 lõike 1 esimene lause järgmist:

„Kui toetust saama õigustatud isikul on toetuse maksmise aja eest õigus esitada tsiviilõiguslik elatise nõue, läheb see nõudeõigus makstud toetuse summa ulatuses koos elatisõigusliku teabenõude õigusega üle sotsiaalabi maksvale asutusele.“

9 Nõuete maksmapaneku kohta sätestab SGB XII § 94 lõike 5 kolmas lause järgmist:

„Lõigete 1–4 kohaste nõuete suhtes tehakse otsus tsiviilkohtumenetluses.“

- 10 III. Eelotsusetaotluse esitamine Euroopa Kohtule
- 11 Küsimus, kas taotluse esitaja saab tugineda määruse nr 4/2009 artikli 3 punktile b, on kohtuasja lahendamise seisukohast oluline. Kuna muud alused, [lk 6] mille põhjal võiks eeldada asja allumist Saksa kohtutele, on ilmselgelt välistatud, siis oleks määruskaebus põhjendatud, kui määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b ei tuleks kohaldada taotluse esitaja kasuks. Vastasel juhul tuleks vastutaja määruskaebus rahuldamata jätta.
- 12 1. Määrus nr 4/2009 on käesolevale menetlusele kohaldatav.
- 13 a) Tsiiviilasja olemasolu
- 14 aa) Vastavalt nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrusele (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42; edaspidi „Brüsseli I määrus“) sai üle läinud elatisenõuetega seotud regressimenetlus kuuluda määruse esemelisse kohaldamisalasse vaid siis, kui menetlus tuli liigitada tsiviilasjaks (Brüsseli I määruse artikli 1 lõige 1). Võrreldavat piirangut määruse nr 4/2009 sätete sõnastus otseselt ei sisalda. Määruse nr 4/2009 esemelise kohaldamisala piirdumine tsiviilasjadega tuleneb siiski määruse sissejuhatuses nimetatud pädevusnormidest (EÜ asutamislepingu artikli 61 punkt c ja artikli 65 punkt b, nüüd ETL artikli 81 lõige 1 ja lõike 2 punkt c), mis lubavad liidu seadusandjal võtta õiguslase koostöö meetmeid tsiviilasjades.
- 15 bb) Brüsseli I määruse kohaldamisalas tuli vastavalt Euroopa Kohtu praktikale eeldada regressi puhul tsiviilasja alati siis, kui elatiseega seotud regressinõude esitamise [lk 7] ja selle maksmapaneku tingimuste suhtes olid kohaldatavad ülalpidamiskohustusi reguleerivad üldnormid. Tsiiviilasjaga ei olnud aga tegemist juhul, kui elatist puudutavat regressinõuet ei iseloomustanud menetlusosaliste hierarhiliselt võrdväärne seisund, vaid nõue tugines sätetele, millega oli seadusandja andnud avalik-õiguslikule asutusele iseseisva eriomase pädevuse (vt Euroopa Kohtu 15. jaanuari 2004. aasta otsus Blijdenstein, C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 20, ja 14. novembri 2002. aasta otsus Baten, C-271/00, EU:C:2002:656, punkt 37).
- 16 cc) Saksakeelses õiguskirjanduses on vaieldav, kas sellist piiritusreeglit saab üle kanda ka määrusele nr 4/2009 [...] või on määruse esemeline kohaldamisala põhimõtteliselt avatud kõikidel juhtudel, mil avalik-õiguslik asutus nõuab elatist maksuma kohustatud isikult tagasi toetust, mille on asutus maksnud elatist saama õigustatud isikule tema asemel, ilma et seejuures oleks määrav avalik-õigusliku asutuse sekkumise õiguslik alus ja tegutsemispädevuse vorm [...]. Seda vaidlusküsimust ei ole käesolevas asjas kujunenud olukorras vaja täpsemalt käsitleda, kuna ka Euroopa Kohtu varasema praktika alusel piiritlemine toob kaasa hinnangu, et taotleja taotluse alusel vastustaja suhtes algatatud regressimenetlus on tsiviilasi.

- 17 Nõue põhineb vastustaja tsiviilõiguslikul kohustusel tagada sotsiaalabi saava ema ülalpidamine. [lk 8] Tsiviilõigusest tulenevale õiguslikule alusele tuginedes lähtub Euroopa Kohus tsiviilasja olemasolust põhimõtteliselt ka siis, kui tsiviilõiguslik elatisenõue on seaduse alusel – nagu käesolevas asjas SGB XII § 94 lõike 1 esimese aluse alusel – üle läinud avalik-õiguslikule asutusele (vt UVG § 7 kohta Euroopa Kohtu 15. jaanuari 2004. aasta otsus Blijdenstein, C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 20 jj). Üle läinud elatisenõude peab taotluse esitaja vastavalt SGB XII § 94 lõike 5 kolmandale lausele esitama tsiviilkorras. Taotluse esitajal kui avalik-õiguslikul asutusel ei ole talle üle läinud elatisenõude maksmapaneku laadi arvestades eripädevust, mis oli olemas eelkõige olukorras, mida Euroopa Kohus hindas kohtuasjas Baten (vt Euroopa Kohtu 14. novembri 2002. aasta otsus Baten, C-271/00, EU:C:2002:656, punkt 35 jj).
- 18 Sellega seoses tuleb siiski märkida, et ka Saksa õiguse kohaselt võib esineda olukordi, mil avalik-õiguslik asutus saab oma regressinõude elatist maksta kohustatud isiku vastu maksta panna, kuigi selle isiku kohustus maksta elatist oli elatist saama õigustatud isikuga eelnevalt sõlmitud kokkuleppe alusel välistatud. BGB § 1614 lõike 1 kohaselt on sugulastele makstava elatise ja lahus elavale abikaasale makstava elatise (BGB § 1360a lõige 3, § 1361 lõike 4 neljas lause) puhul põhimõtteliselt keelatud leppida kokku tulevastest elatisemaksetest loobumises; sellega soovitakse kaitsta nii elatist saama õigustatud isikut kui ka toetusi maksvaid avalik-õiguslikke asutusi [...]. Isegi kui seadusjärgne keeld ei ole kohaldatav, võivad elatist puudutavad kokkulepped, mis objektiivselt võttes koormavad või koguni kahjustavad avalik-õiguslikke asutusi, olla teatud juhtudel [lk 9] heade kommete vastased ja seega tühised, nagu näeb ette BGB § 138 üldklausel [...]. Seda arvestades on avalik-õiguslike asutuste kaitse neid kahjustava lepingu eest, mille on sõlminud ülalpidamiskohustust puudutava õigussuhte pooled, Saksa õiguse kohaselt eri viisidel tagatud tsiviilõiguse üldnormidega, mitte aga avalik-õiguslike asutuste eriomaste sekkumispädevustega.
- 19 b) Regressinõue kui ülalpidamiskohustus
- 20 Määruse nr 4/2009 esemeline kohaldamisala on piiratud pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate ülalpidamiskohustustega (määruse nr 4/2009 artikli 1 lõige 1). Põhjendusest 11 tuleneb, et mõistet „ülalpidamiskohustus“ tuleb määruse kohaldamisel tõlgendada iseseisva mõistena. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale, mis puudutab 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), tuleb ülalpidamiskohustusest lähtuda vähemasti siis, kui kõne all olev toetus on ette nähtud õigustatud isiku eluliste vajaduste katmiseks või kui õigustatud isiku ja kohustatud isiku vajadusi ja vahendeid võetakse toetuse kindlaksmääramisel arvesse (vt Euroopa Kohtu 27. veebruari 1997. aasta otsus van den Boogaard, C-220/95, EU:C:1997:91, punkt 22, ja 6. märtsi 1980. aasta otsus de Cavel II, 120/79, EU:C:1980:70, punkt 5). Seda arvestades kujutab abisaaja nõue vastustaja vastu endast kahtlemata ülalpidamiskohustust määruse nr 4/2009 tähenduses, kuna nõue esitatakse abisaaja eluliste – hooldekodu- [lk 10] ja hoolduskuludest

tulenevate – vajaduste katmiseks, arvestades abisaaja vahendite nappust ja vastustaja maksevõimet. Kui nõue, mis ülalpidamiskohustusele määruse nr 4/2009 tähenduses esitatud tingimustele ise vastab, läheb seaduse alusel üle kolmandale isikule, siis ei kaota see seetõttu ülalpidamiskohustustest tulenevat õiguslikku olemust [...].

- 21 2. Juhtudel, mil määrus nr 4/2009 on kohaldatav elatisega seotud regressinõudele, saab avalik-õiguslik asutus oma regressinõude määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti a alusel kaheldamatult esitada elatist maksuma kohustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule. Seni ei ole välja selgitatud, kas määruse nr 4/2009 artikli 3 punkt b võimaldab avalik-õiguslikul asutusel esitada elatisega seotud regressinõuet ka algselt elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule.
- 22 a) Ühes osas saksakeelsest õiguskirjandusest eitatakse seda võimalust. Brüsseli I määruse süsteemi kohta sedastas Euroopa Kohus kohtuotsuses Blijdenstein, et avalik-õiguslik asutus, kes esitab elatist maksuma kohustatud isiku vastu regressinõude, ei ole viimati nimetatud isikuga võrreldes nõrgem pool, ja seega puudub alus jätta elatist maksuma kohustatud isik ilma kohtulikust kaitses tema harilikus viibimiskohas. Viidatud kohtupraktika tuleb üle kanda määrusele nr 4/2009, nagu tuleneb ka selle määruse põhjendusest 14 ja artikli 64 lõikest 1, kuna seal laiendatakse mõistet „õigustatud isik“ (määruse nr 4/2009 artikli 2 lõike 1 punkt 10) avalik-õiguslikele asutustele vaid seoses kohtuotsuse tunnustamise, täidetavaks tunnustamise ja täitmise, [lk 11] mitte aga seoses kohtualluvuse normidega [...].
- 23 Teistsugune seisukoht, millega ühines ka Oberlandesgericht (liidumaa kõrgeim üldkohus) oma vaidlustatud otsuses, viitab eelkõige sellele, et asja allumine elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule ei kujuta endast vastavalt määrusele nr 4/2009 enam majanduslikult nõrgema poole vajadustele kohandatud erikorda, vaid et määruse nr 4/2009 artikli 3 põhikontseptsioon rajanes samaväärsetel üldistel kohtualluvustel. Määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b kohaldamine avalik-õiguslike asutuste esitatud elatisenõuetele edendab üle läinud elatisenõude tõhusat maksmapanekut ja hoiab ära välisriigis elava elatisevõlglaste asetamise soodsamasse olukorda, mis ei ole sisuliselt põhjendatud [...]. [lk 12]
- 24 b) Eelotsusetaotluse esitanus kohus kaldub pooldama viimati nimetatud seisukohta.
- 25 Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b tõlgendamisel käsitleda kõnealust määrust autonoomsena ja arvestada selle eesmärgi, sõnastust ja süsteemi, kuhu see säte kuulub (vt Euroopa Kohtu 18. detsembri 2014. aasta otsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 25). Seda arvestades kaalus eelotsusetaotluse esitanud kohus järgmist:

- 26 aa) Esmalt tuleb viidata sellele, et määrus ei vasta küsimusele, kas avalik-õiguslik asutus kui elatise seotud regressinõude esitaja võib tugineda sellele, et määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b alusel allub asi elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule.
- 27 Määruse nr 4/2009 artikli 2 lõike 1 punktis 10 sisalduva legaldefinitsiooni kohaselt saab elatist saama õigustatud isikuks pidada üksnes füüsilist isikut, mitte aga regressinõuet esitavat avalik-õiguslikku asutust. Määruse nr 4/2009 artikli 64 lõike 1 kohaselt hõlmab mõiste „õigustatud isik“ kohtuotsuste tunnustamise ja täidetavaks tunnistamise taotluste ning kohtuotsuste täitmise taotluste puhul avalik-õiguslikke asutusi. Neile seeläbi antud pädevus esitada kohtuotsuste tunnustamise või täidetavaks tunnistamise taotlusi puuduks avalik-õiguslikel asutustel – nagu selgitatud põhjenduses 14 – ilma määruse nr 4/2009 artikli 64 lõikes 1 sisalduva erinormita. Tunnustamismenetluste osas määrus sellist normi, mis vastaks määruse nr 4/2009 artikli 64 lõikele 1, siiski ei sisalda. Määruses sätestatud kohtualluvuse süsteemi osas järeldeb selle põhjal aga esmalt vaid see, et avalik-õiguslikku asutust ei saa pidada „õigustatud isikuks“ määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b tähenduses ja seega ei ole avalik-õiguslik asutus ka pädev [lk 13] pöörduma tema enda hariliku viibimiskoha – näiteks asutuse asukoha – järgse kohtu poole. Sellest tuleb aga eristada küsimust, kas avalik-õiguslik asutus võib pöörduda algselt elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgse kohtu poole.
- 28 bb) Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei jätta tähelepanuta, et Euroopa Kohtu varasem praktika, mis käsitleb kohtualluvust ülalpidamiskohustust puudutavates asjades, on määruse nr 4/2009 asjaomaste sätete hindamisel endiselt oluline osas, milles sätted, mis sisalduvad 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32; edaspidi „Brüsseli konventsioon“) ning Brüsseli I määruses, on asendatud määruses nr 4/2009 sisalduvate kohtualluvust reguleerivate sätetega (vt Euroopa Kohtu 18. detsembri 2014. aasta otsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 23).
- 29 Euroopa Kohus sedastas Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 2 kohta, et avalik-õiguslik asutus ei saa oma regressinõuet esitada elatist saama õigustatud isiku elukoha või hariliku viibimiskoha järgsele kohtule. Sellise otsuse tegemisel tugines Euroopa Kohus sellele, et Brüsseli konventsiooni ülesehituse kohaselt kujutab asja allumine kostja elukohajärgsetele kohtutele [lk 14] (Brüsseli konventsiooni artikkel 2) endast üldpõhimõtet, samal ajal kui sellest üldpõhimõttest erinevaid kohtualluvuse erinorme – eelkõige Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 2 – ei saa tõlgendada laiendavalt, liiatigi kuna konventsioon põhimõtteliselt ei tunnista asja allumist hageja elukohajärgsele kohtule (vt Euroopa Kohtu 15. jaanuari 2004. aasta otsus Blijdenstein, C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 25; vt ka Euroopa Kohtu 27. septembri 1988. aasta otsus Kalfelis, 189/87, EU:C:1988:459, punkt 19). Brüsseli konventsiooni artiklis 5 lõikes 2 ettenähtud erandi eesmärk on pakkuda elatisenõuet esitavale hagejale, keda peetakse sellises menetluses nõrgemaks pooleks, alternatiivset alust

kohtualluvuse valikuks. Kõnealusel eriomasel eesmärgil on esimus Brüsseli konventsiooni artikliga 2 järgitava eesmärgi ees kaitsta kostjat, kelle vastu esitatakse hagi ja keda peetakse seetõttu üldiselt nõrgemaks pooleks (vt Euroopa Kohtu 15. jaanuari 2004. aasta otsus Blijdenstein, C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 29, ja 20. märtsi 1997. aasta otsus Farrell, C-295/95, EU:C:1997:168, punkt 19). Avalik-õiguslik asutus, kes esitab elatist maksuma kohustatud isiku vastu regressinõude, ei ole aga selle isikuga võrreldes nõrgem pool. Peale selle ei ole elatist saama õigustatud isik, kelle vajadused on kõnealuse avalik-õigusliku asutuse toetustega kaetud, enam raskes rahalises olukorras. Pealegi suudavad kostja rahalisi vahendeid kõige paremini hinnata kostja elukohajärgsed kohtud (vt Euroopa Kohtu 15. jaanuari 2004. aasta otsus Blijdenstein, C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 30 jj).

- 30 cc) Teiselt poolt märkis kohtujurist juba oma ettepanekus kohtuasjas Sanders ja Huber, et kohtupraktikas Brüsseli konventsiooni ja Brüsseli I määruse kohta väljatöötatud põhimõtteid ei saa määruses nr 4/2009 sätestatud kohtualluvusreeglite tõlgendamisel üle võtta mehaaniliselt (vt kohtujurist Jääskineni 4. septembri 2014. aasta ettepanek kohtuasjas Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, [lk 15] EU:C:2014:2171, punkt 37 jj). Eelkõige süstemaatilisi ja teleoloogilisi kaalutlusi, mis andsid Euroopa Kohtule omal ajal alust sedastada, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 2 ei ole avalik-õiguslike asutuste regressinõuete suhtes kohaldatav, ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b selliseks tõlgendamiseks enam kasutada.
- 31 (1) Määruse nr 4/2009 artiklis 3 loetletud kohtualluvuse alustest ei nähtu enam reegli-erandi-suhet üksikute kohtualluvuste vahel. Erinevalt Brüsseli I määruse süsteemist ei ole asja allumine elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule valikuline kohtualluvus, vaid alternatiivne üldine kohtualluvus.
- 32 (2) Õige on see, et asja allumisega elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule soovitakse pakkuda õigustatud isikule kui ülalpidamiskohustusi puudutavates kohtuasjades üldiselt nõrgemale poolele endiselt erilist kaitset ka määruse nr 4/2009 kohaldamisel (Euroopa Kohtu 18. detsembri 2014. aasta otsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 28). Määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b kohtualluvuseeskiri ei ammendu aga selle eesmärgiga. Esiteks suudab elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgne kohus reeglina tagada kohtualluvuse ja kohaldatava materiaalõiguse paralleelsuse. Teiseks suudavad elatist saama õigustatud isiku elukohajärgsed kohtud ruumilise läheduse tõttu kõige paremini hinnata ülalpidamist saama õigustatud isiku vajadusi ja kindlaks määrata elatise suurust (vt Jenardi aruanne Brüsseli konventsiooni kohta, EÜT 1979, C 59, lk 1, 25; sellele viitab ka Euroopa Kohtu 18. detsembri 2014. aasta otsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, [lk 16] punkt 34, ja 20. märtsi 1997. aasta otsus Farrell, C-295/95, EU:C:1997:168, punkt 24 jj). Kui määruse andja oleks kõnealustes laiemates eesmärkides näinud ainult ebaolulisi kõrvaleesmärke, mis võimaliku nõrgema

menetluspoole kaitse peaeesmärki kõigest tugevdavad, oleks ta saanud lubada nõude esitamist elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgsele kohtule vaid juhul, kui nõude esitajaks on elatist saama õigustatud isik. Sätte üheti mõistetava sõnastuse kohaselt on võimalus pöörduda selle kohtu poole siiski olemas olenemata sellest, kas hagejaks on elatist saama õigustatud isik ise või hageb teda elatist maksuma kohustatud isik, esitades näiteks (negatiivse) tuvastushagi elatise maksmise kohustuse puudumise tuvastamiseks.

- 33 dd) Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et tema eelistatud õiguskäsitust toetab ka võrdlus laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise 23. novembri 2007. aasta Haagi konventsiooniga (edaspidi „Haagi 2007. aasta konventsioon“).
- 34 (1) Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 36 lõige 1 sätestab, et avalik-õiguslikke asutusi kui õigusabi raames taotluse esitajaid tuleb „õigustatud isikuteks“ pidada ainult seoses kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise (Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 10 lõike 1 punktid a ja b), kuid mitte seoses otsuse tegemisega (Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 10 lõike 1 punkt c). Selle tagajärjel ei saa avalik-õiguslikud asutused elatist maksuma kohustatud isiku harilikus viibimiskohas toimivas tunnustamismenetluses põhimõtteliselt kasutada teise osalisriigi keskasutuste abi. Kõnealune piirang näis Haagi 2007. aasta konventsiooni redaktsiooni üle peetavatel debattidel põhjendatud seepärast, et üldjuhul teevad avalik-õiguslikud asutused otsuseid omaenda riigis – mida seejärel teises osalisriigis [lk 17] tunnustatakse ja täidetakse – (vt Borrás/Degeling Explanatory Report on the Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance punkt 591, avaldatud www.hcch.net). Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tuleneb sellest, et Haagi 2007. aasta konventsiooni arutamisel lähtuti justkui enesestmõistetavalt sellest, et üle läinud õiguse alusel võivad avalik-õiguslikud asutused esitada elatise väljamõistmise taotluse elatist saama õigustatud abivajaja elukoha järgsele kohtule. Euroopa Liit osales Haagi 2007. aasta konventsiooni väljatöötamisel. Seega on juba sellest tulenevalt alust eeldada, et Euroopa Liidu määruse andja, kes võttis määruse nr 4/2009 artikli 64 lõikega 1 vastu Haagi konventsiooni artikli 36 lõikega 1 sisuliselt kattuva sätte, võis lähtuda sarnastest kaalutlustest.
- 35 (2) Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 20 lõike 1 punkt c näeb ette, et päritoluriigis tehtud otsust tunnustatakse ja täidetakse teistes osalisriikides, kui õigustatud isiku harilik viibimiskoht asus menetluse algatamise ajal päritoluriigis. Kui osalisriik teeb sellega seoses reservatsiooni (Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 20 lõige 2), võtab kõnealune osalisriik juhul, kui kohustatud isiku peamine elukoht asub reservatsiooni teinud osalisriigis, vastavalt Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 20 lõikele 4 kõik asjakohased meetmed otsuse tegemiseks õigustatud isiku kasuks. Sellega seoses peetakse vastavalt Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 36 lõikele 1 koosmõjus artikli 20 lõikega 4 „õigustatud isikuteks“ otsuste tegemisel erandkorras ka avalikke-õiguslikke asutusi, millest tulenevalt võivad ka nemad nõuda abi reservatsiooni teinud osalisriigi asutustelt (vt Borrás/Degeling Explanatory Report on the Convention on the International

[lk 18] Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance punkt 590, avaldatud www.hcch.net). Überpöördult saab selle põhjal teha loogilise järelduse, et Haagi 2007. aasta konventsiooni osalisriigid – osas, milles nad ei ole teinud reservatsiooni vastavalt Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 20 lõikele 2 – on kohustatud tunnustama teiste osalisriikide otsuseid elatise väljamõistmise kohta, mis on avalik-õiguslike asutuste kasuks tehtud algselt elatist saama õigustatud isiku harilikus viibimiskohas.

- 36 Nõukogu 9. juuni 2011. aasta otsus laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise 23. novembri 2007. aasta Haagi konventsiooni Euroopa Liidu nimel heakskiitmise kohta (ELT 2011, L 192, lk 39) ei sisalda avalik-õiguslike asutuste suhtes Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 20 lõikele 2 vastavat reservatsiooni, millest tulenevalt laieneb Euroopa Liidu liikmesriikide tunnustamiskohustus ka sellistele Haagi 2007. aasta konventsiooni artikli 20 punktiga c hõlmatud teiste osalisriikide otsustele, mis on elatist saama õigustatud isiku harilikus viibimiskohas toimunud tunnustamismenetluses tehtud avalik-õiguslike asutuste kasuks. Ka seda arvestades ei ole loogiline keelduda andmast Euroopa Liidus asuvatele avalik-õiguslikele asutustele õigust pöörduda elatist saama õigustatud isiku hariliku viibimiskoha järgse kohtu poole. [lk 19]
- 37 3. Eespool esitatut arvestades ei ole Euroopa Kohtu senise praktika põhjal siiski üheti mõistetavalt selge, milline on määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b õige tõlgendus. Sätte tõlgendamisel esineb mõistlikke kahtlusi.

[...]